

UTAK 2016’NİN ARDINDAN: KONFERANSA DAİR GENEL DEĞERLENDİRME

Giriş

Türkiye’nin ilk Ulusal Tasarım Araştırmaları Konferansı 2014 yılında ODTÜ’de düzenlenmiş ve tasarımcıların, tasarım eğitimcilerinin ve sektör temsilcilerinin bir araya gelerek çalışmalarını ana dillerinde paylaşımlarını sağlamıştır. İki yıl aradan sonra, konferansın ikincisini düzenlemek bizler için büyük önem ve öncelik taşımıştır. Dünya’da ve ülkemizde izlediğimiz sosyal, politik ve ekonomik gelişmelerin henüz bu kadar sıcaklık kazanmadığı bir dönemde yürüttüğümüz, UTAK 2016 2. Ulusal Tasarım Araştırmaları Konferansının temasını belirleme çalışmalarında, 2014-2016 yılları arasında Dünya genelinde ve Türkiye özelinde tasarıma yönelik anlayış ve tasarımın kapsamını etkileyen önemli gelişmeler etkin rol oynamıştır.

Son iki yılda endüstriyel tasarım alanında göze çarpan gelişmelerden biri Uluslararası Endüstriyel Tasarım Toplulukları Konseyi’nin (ICSID, International Council of Societies of Industrial Design) ismini Dünya Tasarım Örgütü (WDO, World Design Organisation) olarak değiştirmesi ve tasarımın tanımını yeniden ele alarak “Endüstriyel tasarım, yenileşim, ticari başarı ve daha iyi bir yaşam getiren ürünlerin, sistemlerin, hizmetlerin ve deneyimlerin geliştirilmesi için kullanılan stratejik bir problem çözme sürecidir” olarak ortaya koymasıdır. Bu tanımla tasarım sonuç odaklı değil, süreç odaklı olarak konumlandırılmış ve geliştirilen tasarım çözümlerine daha insan odaklı, daha bütüncül bir bakış açısı kazandırılmıştır.

Diğer tasarım alanlarında da benzer gelişmeler yaşanmıştır. Örneğin, Uluslararası Grafik Tasarım Dernekleri Konseyi (Icograda, International Council of Graphic Design Associations) adını Uluslararası Tasarım Konseyi (ico-D, International

Council of Design) olarak değiştirmiş ve tasarımcıyı “görsel, maddi, mekansal ve sayısal ortamların yaratılması amacıyla, tasarım teorisini ve pratiğini disiplinler arası ve hibrit yaklaşımlarla uygulayan” ve “mesleki sorumluluklarını yerine getirirken, çalışmalarının kültürel, etik, sosyal, ekonomik ve ekolojik etkilerinin farkında olan” mesleki eğitim almış kişi olarak tanımlamıştır. Tasarım alanlarının gittikçe örtüştüğünü ortaya koyan bu tanım, tasarıma disiplinler arası bakışın ve tasarımcıya düşen sorumluluğun artan önemini vurgulamaktadır.

Tasarımın yeniden tanımlanma süreci ülkemizde de gündemdedir. UTAK 2016 2. Ulusal Tasarım Araştırmaları Konferansında, bu sürecin sonuçlarının tasarım eğitiminin ve uygulamalarının geleceğine yön vereceğini öngörerek, bu kapsamda, son iki yılda yaptığımız çalışmalarını paylaşmak, tasarımın geleceğini nasıl şekillendireceğimizi ve üzerimize düşen sorumlulukları nasıl yerine getireceğimizi beraber tartışmak üzere buluşmayı hedefledik. Bu süreçte yaklaşımımız, ülkemizde yürütölen tasarım araştırmalarının derlenerek bir araya getirilmesinde etkin ve kapsayıcı olmak, farklı paydaşlarla bir araya gelmek ve bütöünün parçalarını detay düzeyinde de görebilmek olmuştur.

Tema ve İçerik

Konferansın başlığı olan “Sorumluluk, Bağlam, Deneyim ve Tasarım” teması, meslek pratiğinin, meslek eğitiminin ve mesleğe yönelik araştırmaların bir araya gelmesi ve tasarımın gelişen kapsayıcı tanımı altında bu konuların tartışılarak deneyimlerin paylaşılması amacıyla belirlenmiştir. Tasarımda güncel sorun ve yaklaşımları göz önünde bulundurarak, UTAK 2016 için önerdiğimiz konuları sorumluluk, bağlam, deneyim ve tasarım olarak dört ekseninde bir araya getirdik. Katılıma dair genel bir değerlendirme yapmadan önce, bu odakları belirleyen arkaplanı tartışmak isteriz.

Sorumluluk

Tasarım bir eylem ve meslek olarak kendine özgü uygulamaları, süreci, çıktıları, disiplini ve tarihi ile hem mikro hem makro düzeyde yaşamı etkilemektedir. Bu etkilerin sorumluluklarını yerine getirmek, bu mesleği uygulayanlara, eğitimini verenlere ve araştırmaları aracılığıyla biçimlendirenlere düşmektedir. Bu başlık altında bu sorumlulukların neler olduğunu ve nasıl yerine getirileceğini çok yönlü olarak irdelemek istedik. Bu doğrultuda mesleki hak ve sorumluluklar, sosyal değişim için tasarım, herkes için tasarım, sürdürülebilirlik, tasarım politikaları, ilkeler ve stratejiler, tasarım etiği, yaşam kalitesi, davranış değişikliği için tasarım, tasarım aktivizmi, mesleki örgütlenme, kullanıcıya karşı sorumluluk ve çevreye karşı sorumluluk olarak duyurduğumuz konu başlıklarına genel olarak yanıt alabildiğimizi düşünöyoruz. Bu kapsamda katkıda bulunan bildirileri “meslek”, “sağlık” ve “sorumluluk” başlıklı oturumlarda bir araya getirdik.

Bağlam

Tasarımı tek başına bir kavram olarak ele almak mümkün değildir. Doğası gereği, farklı disiplinlerle etkileşim içinde, bulunduğu coğrafyadan, kültürden, ortamından, zaman diliminden ve paydaşlarından etkilenmektedir. Bu açılardan tasarımın ortaya çıktığı şartları ve bağlamı ele alan tartışmaları yönlendirmek istedik. Bu kapsamda kültürel çalışmalar, tasarım felsefesi, tasarım tarihi, tasarım kuramları, tasarım ve sosyal bilimler kesişimi, tasarım ve toplumsal cinsiyet, yerel ve küresel tasarım kültürü ve maddi kültür çalışmaları olarak duyurduğumuz konu başlıklarına yanıt veren bildirimleri “kültür” ve “eğitim” başlıklı oturumlarda ele aldık.

Deneyim

Tasarımda deneyim konusunu mesleği uygulama, tasarlama, yapma-üretme, eğitime-eğitilme, ve kullanma deneyimlerini kapsayacak ve bu süreçlerden öğrendiklerimizi irdeleyecek şekilde geniş bir yelpazede ele almayı amaçladık. Bu kapsamda, tasarım için yol haritası, tasarımda iş birliği, disiplinler arası çalışmalar, tasarımda katılımcının rolü, kullanıcı deneyimleri, duygusal deneyim, etkileşim için tasarım, tasarımcı-yapıcı için süreç ve uygulamalar, zanaat-el işçiliği ve tasarım, yeni teknoloji deneyimleri, eğitim deneyimleri ve yaşam kalitesi için tasarım olarak önerdiğimiz konu başlıklarıyla ilişkili olan bildirimleri “deneyim”, “yerel”, “zanaat” ve “eğitim” başlıklı oturumlarda tartıştık.

Tasarım

Tasarım pratiklerinin arkaplanındaki düşünce ve kararlar, çıktılarının oluşumunda etken olan faktör, paydaş ve dinamikler, tasarım sürecini biçimlendiren ve nasıl yürütüleceğini belirleyen unsurlar arasındadır. Bu sürecin sonunda ortaya konan çıktılarının nasıl hayata geçirildiği, paylaşıldığı ve yayıldığı, tasarım sonuçlarının değerlendirilişini, ömrünü ve etkilerini belirler. Bu yaklaşımla, tasarım odaklı düşünme, tasarım eylemi, tasarımda yöntemler ve modeller, tasarım kurgusu, tasarım yönetimi, rekabet, girişimcilik, inovasyon, sistem tasarımı, servis tasarımı, açık tasarım, eklemeli üretim, katılımcı tasarım, tasarım iletişimi, tasarımın yaşam döngüsü, markalaşma ve pazarlama konularında katkı sağlayan bildirimleri “yöntem”, “sektör” ve “eğitim” başlıklı oturumlarda paylaştık.

Başvuru ve Değerlendirme Süreci

Konferansa bildiri ve posterler iki aşamalı bir değerlendirme süreci sonucunda kabul edilmiştir. Bildiri kabulleri için ilk aşamada özet başvuruları alınmış ve değerlendirilmiştir. İkinci aşamada tam metin bildiri başvuruları alınmış ve 24 farklı üniversiteden, dört farklı tasarım alanından (endüstriyel tasarım, mimarlık, iç mimarlık ve çevre tasarımı, grafik tasarımı) gelen 75 hakem tarafından değerlendirilmiştir. Her bildiri en az iki hakeme gönderilmiştir.

Poster sunumları ilk aşamada dijital olarak teslim alınmış ve UTAK 2016 Düzenleme Kurulu tarafından format ve içerik olarak değerlendirilmiştir. Verilen

geri bildirimler doğrultusunda düzenlenen posterler dijital olarak teslim edilmiş, posterlerin çıktıları konferans öncesinde teslim alınarak konferans alanında sergilenmiştir.

On bir adet çalıştay başvurusu yapılmış, içerik, kurgu ve çıktı olarak UTAK 2016 Düzenleme Kurulu tarafından uygun bulduklarından hepsi kabul edilmiş ve üç güne yayılacak şekilde programa alınmıştır.

Konferans Katılımı

Konferansta toplam 17 farklı üniversiteden ve üç farklı kuruluştan, altı farklı alandan olmak üzere (endüstriyel tasarım, iç mimarlık ve çevre tasarımı, mimarlık, grafik tasarım, işletme, makina mühendisliği) bildiri, poster ve çalıştay katkısı yapılmıştır. Toplam 86 bildiri yazarı, poster sunum sahibi ve çalıştay yürütücüsü, bu konferansın zengin bir içerikle gerçekleşmesine katkıda bulunmuştur.

Konferansta 12 oturum içerisinde 41 bildiri sunulmuş ve dokuz adet poster sunum sergilenmiştir. Oturum başlıkları gelen bildirilerin içerikleri doğrultusunda “meslek, sağlık, zanaat, yöntem, sektör, sorumluluk, deneyim, kültür, yerel ve eğitim” (eğitim başlıklı üç oturum yürütülmüştür) olarak belirlenmiştir. Gelen başvuruların kapsamı, Türkiye’de endüstriyel tasarım alanında yürütülmekte olan güncel araştırma konularına ışık tutmaktadır.

Bildiri yazarları, poster sunum sahipleri ve çalıştay yürütücülerinin genel profilini doktora ve az sayıda da yüksek lisans çalışmalarını yürüten genç araştırmacılar oluşturmaktadır. Ayrıca alandaki öğretim elemanlarının kendi akademik ilgileri doğrultusunda yürüttükleri araştırmalar, lisans dersi deneyimleri ve danışmanlığını yürüttükleri lisansüstü çalışmalar ile konferansa katkıda buldukları görülmektedir. Bunun yanı sıra, sektörden üç bildiri ve üç poster sunumu yer almış, firmalar bünyesinde yürütülen endüstriyel tasarım araştırma ve uygulamalarına yönelik çalışmalar da paylaşılmıştır.

Konferans kapsamında üç güne yayılan 11 adet çalıştay düzenlenmiştir. Çalıştaylar içerik ve kapsam olarak tasarım sürecini destekleyici yöntem uygulamaları ve tasarım pratiği uygulamaları içermiştir. Çalıştaylar için üç stüdyo sınıfı ayrılmış, gerekli teknik donanım (dizüstü bilgisayar, projeksiyon perdesi ve projeksiyon cihazı) ODTÜ Mimarlık Fakültesi tarafından sağlanmıştır. Ayrıca çalıştaylarda yürütülecek etkinliklerin gerçekleştirilmesi için gerekli malzemeler konferans tarafından temin edilmiştir. Çalıştayların sonucunda katılımcılara çalıştay katılım belgesi verilmiştir. Tüm çalıştayların sonuçları konferansın son günü düzenlenen son oturumda katılımcılara sunulmuştur.

Sunulan 41 bildiriden 27’si, sergilenen dokuz poster çalışmasından altısı ve yürütülen 11 çalıştaydan altısı çok yazarlı çalışmalar ve alanlar arası iş birlikleri içermektedir. Bunun da tasarım araştırmalarında iş birliklerine dayalı araştırmalara ve akademik çalışmalara verilen önemin arttığını gösterdiğine inanmaktayız. Tasarım araştırmacılarının alanlarına dayalı iş birlikleri oluşturarak yürüttükleri

çalışmalar farklı bilgi ve becerileri bir araya getirmiş, bu çalışmalarını destekleyerek geliştirmiş ve bilginin farklı kanallardan yayılmasının olanaklarını artırmıştır. Öte yandan, tek yazarlı olarak hazırlanan 14 bildiri, 3 poster sunumu ve 5 çalıştay ise, konusunda uzman kişilerin bilgi birikimlerini deneyimlerle harmanlayarak ortaya kondukları bireysel çalışmalarını aktarmıştır.

Konferansa aralarında bildiri yazarları, poster sunum sahipleri ve çalıştay yürütücülerinin de bulunduğu 143 kişi kayıt yaptırarak katılmıştır. Bunlardan 37 katılımcı akademik, 17 katılımcı profesyonel, 56 katılımcı lisansüstü öğrenci, 33 katılımcı da lisans öğrencisidir.

Konferans Destekleri

UTAK 2016 2. Ulusal Tasarım Araştırmaları Konferansı 21-23 Eylül tarihleri arasında ODTÜ Mimarlık Fakültesinde gerçekleştirilmiştir. Konferansın açılış konuşmalarını ODTÜ Rektörü Prof. Dr. Mustafa Verşan Kök, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Güven Arif Sargın ve ODTÜ Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü Başkanı Prof. Dr. Gülay Hasdoğan gerçekleştirmiştir.

Konferans TÜBİTAK BİDEB 2223-B Yurtiçi Bilimsel Etkinlik Düzenleme desteği almıştır. Ayrıca konferans Anadolu Isuzu'dan, MOSFED Mobilya Sanayicileri ve İşadamları Dernekleri Federasyonundan ve Türk Patent Enstitüsünden kurumsal destek almıştır. ODTÜ Rektörlüğü, ODTÜ Mimarlık Fakültesi ve ODTÜ Prof. Dr. Mustafa N. Parlar Eğitim ve Araştırma Vakfı, kurumsal olarak konferansı desteklemiştir. Tüm katkıda bulunanlara teşekkür ederiz.

Sonuç

Türkiye'de endüstriyel tasarım araştırmaları alanında düzenli olarak düzenlenen ve bildirileri yayınlanan konferans serisinin azlığı düşünüldüğünde, böyle bir akademik etkinliğin farklı üniversitelerden araştırmacıları bir araya getirmesi, sektörün de deneyimlerini paylaşabileceği bir ortam sunması ve öğrenciler için ilgileri doğrultusunda çalıştaylara katılarak yeni yöntemler öğrenmeleri ve böylece ülkemizde bu alanda tartışmaların sürdürülebileceği ortak zemini oluşturması açılarından önem taşıdığını düşünmekteyiz. Ayrıca bildirilerin, poster sunumlarının ve çalıştay programının yayımlanması ileriye dönük bir arşivleme olanağı sunmakta, Türkiye'de bu alandaki yerel yazının gelişimine katkıda bulunmaktadır. Temennimiz, konferansımızı düzenli aralıklarla sürdürerek, ileriye yönelik olarak Türkiye'de tasarım araştırmaları kültürünü yaymak, araştırma geleneğini geliştirmek ve bu alandaki yerel yazını oluşturmaktır. 2016 yılının ardından 2018 yılında da yeni bir tema doğrultusunda, Türkiye'deki tasarım araştırmacıları olarak yeniden bir araya gelebilmeyi diliyoruz.

Naz A.G.Z. Börekçi
Dalsu Özgen Koçyıldırım
Aslı Günay